

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dopady domácího násilí do dědického práva

Domácí násilí je zákonem definováno jako tělesné nebo duševní násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije.

Dopady domácího násilí do dědického práva se zabývají hned dvě ustanovení zákona č. 89 / 2012 Sb., občanského zákoníku, v platném znění (dále jen „občanský zákoník“), v hlavě dědického práva, a to § 1481 občanského zákoníku, ve kterém je ve větě první stanoveno, že z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu, a dále § 1482 odst. 1 občanského zákoníku, kde je stanoveno, že probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.

Je chvályhodné, že občanský zákoník neponechal stranou hojně diskutovaný celospolečenský fenomén a upravuje několik situací, kdy páchaní domácího násilí má bezprostřední dopad do soukromých práv. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku ke zvláštním ustanovením proti domácímu násilí uvádí, že „...zejména v posledním desetiletí se tzv. domácí násilí stalo fenoménem, o němž více než o jiných jevech (snad s výjimkou terorismu) je třeba uvažovat ve všech možných polohách a směrech. Tak je vedle roviny psychologické a psychosociální nutné i v jednotlivých právních oborech připravit – bez zbytečného otálení – předpisy, které by (podle své povahy) osoby, které jsou domácím násilím dotčeny, ochránily. Současně existující předpisy zajišťují okamžitou ochranu dotčených osob. Nicméně považuje se za vhodné přijmout i ustanovení v rovině soukromoprávní, a to dlouhodobějšího charakteru.“

Jedním z dopadů domácího násilí je dědická nezpůsobilost. K důvodům dědické nezpůsobilosti přihlíží soudní komisař ex offio, bez ohledu na to, zda to účastníci pozůstalostního řízení namítají, případně, i když s tím nesouhlasí. Důvody dědické nezpůsobilosti obecně spočívají v závadném a společensky neakceptovatelném chování, kterého se dědic dopustí vůči zůstaviteli, jeho blízkým osobám, anebo vůči projevu zůstavitelovy poslední vůle. Důsledkem dědické nezpůsobilosti je pak vyloučení osoby, která se dopustila činu, v jehož důsledku se stala nehodnou dědictví nabýt, z dědického práva.

Čin povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu

Z dědického práva je vyloučen ten, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu. Taktéž čin povahy úmyslného trestného činu proti registrovanému partnerovi zůstavitele způsobuje dědickou nezpůsobilost. Zákon jasně hovoří o činu povahy úmyslného trestného činu, nikoliv o úmyslném trestném činu jako takovém, a to z důvodu, aby dědická nezpůsobilost dopadla i na osoby, které jsou trestně neodpovědné pro nedostatek věku či nepřičetnost v době spáchání činu. Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v trestním zákoníku, v případě domácího násilí se bude jednat např. o trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku, také o týrání svěřené osoby (§ 198), ublížení na zdraví (§ 146), těžké ublížení na zdraví (§ 145), vydírání (§

175), znásilnění (§ 185), omezování osobní svobody (§ 171), zbavení osobní svobody (§ 170), porušování domovní svobody (§ 178), porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182), neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 odst. 2), atd. Podstatné je, že pro závěr o dědické nezpůsobilosti není třeba, aby byl pachatel pravomocně odsouzen, pokud však k odsouzení dojde, pak je pravomocným rozsudkem trestního soudu o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo tento čin spáchal, soud v řízení o dědictví vázán (pokud bylo řízení před příslušným orgánem již zahájeno, nebylo však pravomocně skončeno, pozůstalostní soud vyčká výsledku tohoto řízení). V ostatních případech, kdy nedošlo k odsouzení pachatele, je nezbytné, aby soudní komisař v pozůstalostním řízení zjišťoval rozhodné skutečnosti a provedl dokazování. Dědická nezpůsobilost nastane i v případě, že čin nebyl dokonán, tedy pokud byl ve fázi pokusu, resp. přípravy. Dědickou nezpůsobilost způsobuje pouze čin povahy úmyslného trestného činu, jestliže byl spáchán ještě za zůstavitelova života.

Dědic však dědí za situace, kdy mu zůstavitel jeho čin výslovně prominul. Za prominutí činu lze považovat pouze výslovný projev zůstavitele učiněný ústní či písemnou formou. Prominutí může být zahrnuto v kterémkoli pořízení pro případ smrti. Za prominutí však nelze považovat konkludentní chování.

Rozvod manželství v důsledku činu naplňujícího znaky domácího násilí

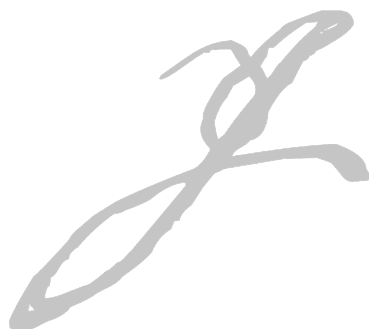
V ustanovení § 1482 odst. 1 občanského zákoníku je pak výslovně zmíněno domácí násilí. Po zůstaviteli nedědí jako zákonný dědic manžel, který se vůči zůstaviteli dopustil činu, který naplňuje znaky domácího násilí, jestliže zůstavitel z tohoto důvodu navrhl rozvod manželství a toto řízení o rozvod manželství v den smrti zůstavitele trvá. I v tomto případě se úprava uplatní také pro registrované partnery. V tomto ustanovení zákon vylučuje manžela z dědického práva, avšak oproti ustanovení uvedeném v předchozím článku jde pouze o vyloučení podle zákonné dědické posloupnosti, tedy nikoli obecně z dědění. Manželství musí být rozváděno právě z důvodu domácího násilí, tedy návrh musí podat zůstavitel za svého života a musí v návrhu popsat, že důvodem rozvodu je domácí násilí. Je však třeba počítat i s eventualitou, že tvrzení zůstavitele bude nepravdivé. Proto musí být postaveno na jisto, že se manžel skutečně dopustil jednání domácího násilí, které směřovalo proti zůstaviteli. Jestliže jsou o tomto důvodné pochybnosti, bude zapotřebí tuto otázku vyjasnit ve sporu o dědické právo v rámci sporného řízení.

Další podmínkou je, aby smrt zůstavitele jako oběti domácího násilí nastala dříve, než dojde k pravomocnému skončení řízení o rozvod manželství, což důvodová zpráva k občanskému zákoníku vysvětluje následovně: *„...příčiny rozvratu manželství mohou být nejrůznějšího rázu a není důvod, aby veřejná moc z vlastního popudu přezkoumávala po zániku manželství smrtí jednoho z manželů příčiny eventuálního konfliktu a např. zjišťovala, kdo rozvrat zaniklého manželství převážně zapříčinil apod.“* Jestliže je naplněn tento důvod dědické nezpůsobilosti, jsou z dědického práva po zůstaviteli vyloučeni také potomci vyloučeného manžela. Je důležité poznamenat, že i když bude manžel nezpůsobilým dědicem, bude účastníkem řízení o pozůstalosti při vypořádání společného jmění manželů.

Závěr

Je bezesporu dobře, že se domácímu násilí dostalo pozornosti nejen v právu přestupkovém a trestním (které na tuto problematiku reagovalo jako první zakotvením speciální skutkové podstaty týrání osoby žijící ve společném obydlí), ale taktéž v právu soukromém. Nejmarkantnější dopady v rámci soukromého práva se pak projevují v právu rodinném a dědickém. V právu rodinném jde např. o vyloučení práva jednoho z manželů bydlet ve společném obydlí nebo o ztrátu nároku na výživné rozvedeného manžela. Poslední poznámkou, kterou mám v rámci tohoto článku k dopadu do práva dědického, je, že nezpůsobilý dědic se nemůže stát ani odkazovníkem ani nemá právo na povinný díl.

Mgr. Petra Marková

JELÍNEK & PARTNEŘI
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ | ATTORNEYS AT LAW

[Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s.r.o.](#)

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice - Dražkovice

Truhlářská 1108/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 466 310 691
e-mail: advokati@advokatijelinek.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)